

Pielęgniarstwo alergologiczne

na przekroju ostatnich dziesięciu lat

Allergy Nursing Over the Past Decade

S U M M A R Y

Allergy nursing is a new sub-discipline within the nursing disciplines that has seen significant growth over the past ten years. The acquired competencies in conducting physical examinations and prescribing medications undoubtedly provide a wide range of possibilities for delivering nursing consultations to patients with allergic conditions. Importantly, postgraduate education through specialist and qualification courses provides certifications in the areas of diagnostics, therapy, and broadly understood educational activities.

Pielęgniarstwo alergologiczne to nowa subdyscyplina w dyscyplinach pielęgniarstwach, która na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, bardzo prężnie się rozwija. Nabywane kompetencje w zakresie wykonywania badania fizykalnego czy ordynacji leków, niewątpliwie dają szeroki wachlarz możliwości w realizacji porady pielęgniarskiej na rzecz chorego obciążonego chorobami alergicznymi. Co istotne, kształcenie podyplomowe w zakresie realizacji kursów specjalistycznych i kwalifikacyjnych, nadaje uprawnienia w obszarze diagnostyki, terapii i szeroko rozumianych działań edukacyjnych.

Dr hab. n. o zdr.
Edyta Krzych-Fałta

Zakład Podstaw
Pielęgniarstwa
Wydział Nauk o Zdrowiu,
Warszawski Uniwersytet
Medyczny

Krzych – Fałta E.: Pielęgniarstwo alergologiczne na przekroju ostatnich dziesięciu lat. *Alergia*, 2024, 2; 33-35

Wstęp

Początek działalności na rzecz rozwoju subdyscypliny zawodowej, jaką jest pielęgniarstwo alergologiczne przypada na rok 2014, w którym Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Alergologicznego powołał Sekcję Pielęgniarstwa Alergologicznego. Dokładnie 14 grudnia w roku bieżącym, sekcja obchodzić będzie 10 lat funkcjonowania w obszarze kształtowania i pozycjonowania pielęgniarstwa alergologicznego w grupie pielęgniarstw internistycznych. Był to niewątpliwie czas sfokusowany na realizację potrzeb środowiska pielęgniarek, pracujących na rzecz chorego obciążonego chorobami alergicznymi.

Pielęgniarstwo alergologiczne wczoraj i dziś

Jeszcze dekadę temu w polskim systemie kształcenia przed jak i podyplomowego pielęgniarek i położnych, nie funkcjonowało pojęcie pielęgniarstwo alergologiczne. Nabywane kompetencje we wspomnianym obszarze zarówno na studiach pierwszego jak i drugiego stopnia, dotyczyły umiejętności wykonywania badania spirometrycznego i sprawowanej opieki nad chorym obciążonym chorobami układu oddechowego. Podobnie w kształceniu podyplomowym (w ramach specjalizacji w dziedzinie pielęgniarstwo internistyczne, aktualizacja 2019 rok) było niewiele zapisów regulujących zakres uprawnień pielęgniarki alergologicznej i dotyczyły realizacji efektów uczenia się w zakresie wiedzy o: „czynnikach ryzyka chorób układu oddechowego, elementach profilaktyki pierwotnej i wtórnej w chorobach układu oddechowego, istocie, przyczynach, objawach, sposobach rozpoznawania i leczenia chorób układu

oddechowego, istocie, celach wskazań i przeciwwskazań do specjalistycznych badań diagnostycznych układu oddechowego (gazometria arterializowanej krwi tętniczej i krwi tętniczej, spirometria, próba rozkurczowa, próba prowokacyjna, pletyzmografia, badanie zdolności dyfuzji gazów w płucach, próby wysiłkowe, bronchoskopia, przezoskrzelowa biopsja węzłów chłonnych, nakłucie opłucnej, torakoskopia, badania radiologiczne, badanie bakteriologiczne i cytologiczne płociny, skórne testy alergiczne, próba tuberkulinowa)” [1]. Inne kursy specjalistyczne dedykowane obszarom pielęgniarstwa w chorobach układu oddechowego to te funkcjonujące do dnia dzisiejszego: Wykonywanie i interpretacja testów skórnych, Wykonywanie i interpretacja badania spirometrycznego oraz opieka nad pacjentem z przewlekłą obturacyjną chorobą płuc.

W latach 2014-2024 Sekcja Pielęgniarek Alergologicznych podjęła skonsolidowane działania zarówno na poziomie systemowym jak i lokalnym, aby wzmocnić pozycję pielęgniarki alergologicznej w systemie ochrony zdrowia. W gronie 33 ekspertów opracowano rekomendacje w obszarze diagnostyki, terapii, promocji i rehabilitacji w praktyce pielęgniarki alergologicznej (•Krzych–Fałta Edyta, Sienkiewicz Zofia. Przykłady Dobrych Praktyk Pielęgniarstwie Alergologicznym. Oficyna Wydawnicza WUM, Warszawa 2018, ISBN 978-83-7637-486-4, •Edyta Krzych-Fałta, Bolesław Samoliński. Od diagnostyki przez pielęgnację do edukacji zdrowotnej na rzecz pacjenta z chorobami alergicznymi. Impuls Kraków 2014, ISBN 9-788378-507215, •Edyta Krzych-Fałta, Dominik Olejniczak, Bolesław Samoliński. Podstawy promocji/edukacji zdrowotnej

Słowa kluczowe:

pielęgniarstwo alergologiczne, kompetencje i uprawnienia

Key words:

allergy nursing, attribution and powers

w wybranych chorobach cywilizacyjnych w tym alergicznych. Oficyna Wydawnicza WUM Warszawa 2015, ISBN 978-83-763-312-6, •Edyta Krzych-Falta, Dominik Olejniczak, Bolesław Samoliński. Praktyczny wymiar pielęgniarstwa alergologicznego. Oficyna Wydawnicza WUM, Warszawa 2016, ISBN 978-83-7637-382-9, •Edyta Krzych-Falta, Zofia Sienkiewicz. Zdarzenia niepożądane w pielęgniarstwie alergologicznym. Oficyna Wydawnicza WUM, Warszawa 2020, ISBN 978-83-7637-531-14) oraz zorganizowano cykl szkoleń (łącznie 34 warsztaty) poświęconych kształtowaniu umiejętności w obszarze testów skórnych, immunoterapii swoistej, edukacji i promocji zdrowia oraz pielęgnowania chorego obciążonego chorobami alergicznymi.

Wydarzenia edukacyjne 2015-2023

Sekcja Pielęgniarek Alergologicznych wpisała się na stałe w cykl organizowanych konferencji Polskiego Towarzystwa Alergologicznego (•25.04.2015 Dzień Pielęgniarstwa, Alergologicznego. Edukacja terapeutyczna w pracy pielęgniarki alergologicznej, VII Konferencja Szkoleniowa Polskiego Towarzystwa Alergologicznego Wista, •9-2.09.2015 Rola pielęgniarki w diagnostyce rynoalergologicznej, •XII Kongres Polskiego Towarzystwa Alergologicznego 18.06.2015-20.06.2015 Bydgoszcz, •15-18 maja 2016. Status pielęgniarki alergologicznej. VIII Konferencja Szkoleniowa Polskiego Towarzystwa Alergologicznego Wista, Dzień Pielęgniarstwa Alergologicznego. Donosowe i dooskrzelowe próby prowokacyjne z alergenem, •X Konferencja Szkoleniowa Polskiego Towarzystwa Alergologicznego Wista, Pielęgniarstwo alergologiczne w teorii i w praktyce-mity i fakty, •XI Konferencja Szkoleniowa Polskiego Towarzystwa Alergologicznego Wista, 28.09.2022, Pielęgniarstwo alergologiczne na dzień przed zmianami na lepsze, •Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, Współczesne

wyzwania pielęgniarstwa Warszawa, 17-20.05.2023 Koordynowana opieka zdrowotna, okiem pielęgniarki alergologicznej. •XV konferencja szkoleniowa Polskiego Towarzystwa Alergologicznego Toruń) jak również cykl webinarów (30.03.2023 Koordynowana opieka zdrowotna, nowe wyzwania dla pielęgniarstwa alergologicznego, Webinar EMMA Cafe, Warszawa).

Przełomowym rozwiązaniem w „budowaniu” na nowo kompetencji zawodowych pielęgniarek systemu był Standard kształcenia pielęgniarek i położnych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia (Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 kwietnia 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lekarza, lekarza dentysty, farmaceuty, pielęgniarki, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty i ratownika medycznego, Załącznik nr 4 do rozporządzenia) [2].

W świetle jego regulacji pielęgniarka, w tym alergologiczna nabywa uprawnień do wykonywania badania fizykalnego (cyt.: przeprowadzać badanie podmiotowe i przedmiotowe w celu postawienia diagnozy pielęgniarskiej”), ordynacji leków (cyt. „wystawiać recepty na leki, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego i wyroby medyczne, niezbędne do kontynuacji leczenia w ramach realizacji zleceń lekarskich”) oraz w ramach zaawansowanej praktyki pielęgniarskiej nabywa wiedzę z obszaru patomechanizmów, objawów, diagnostyki i postępowania pielęgniarskiego w przewlekłej niewydolności oddechowej i techniki badania spirometrycznego [2]. Co istotne, te osoby które ukończyły studia przed wejściem w życie rozporządzenia, mogą nabywać wspomniane kompetencje w obszarze badania fizykalnego i ordynacji leków w ramach kształcenia podyplomowego (kursy specjalistyczne).

1
Tab.

Nowe kompetencje w świetle kształcenia podyplomowego pielęgniarek alergologicznych [3]

WYKAZ ŚWIADCZEŃ ZDROWOTNYCH, DO KTÓRYCH JEST UPRAWNIONA PIEŁĘGNIARKA PO UKOŃCZENIU KURSU SPECJALISTYCZNEGO OPIEKA NAD PACJENTEM Z CHOROBYMI UKŁADU ODDECHOWEGO

1. Przeprowadzenie porady pielęgniarskiej (w tym teleporady) w obszarze diagnostyki, terapii i działań pielęgnacyjnych w chorobach układu oddechowego,
2. Udział w planowaniu i realizacji działań na rzecz prewencji chorób układu oddechowego i ich powikłań u pacjentów,
3. Przeprowadzanie badania przedmiotowego pacjenta z chorobą układu oddechowego (w tym z zastosowaniem e-stetoskopu) i dokonanie oceny jego stanu klinicznego,
4. Pobieranie materiału biologicznego od pacjenta z nosa i gardła (nosogardzieli) w kierunku zakażenia wirusem SARS-Cov-2,
5. Ocena stanu czynnościowego dolnych dróg oddechowych pacjenta przy pomocy badania spirometrycznego z testem broncholidacyjnym, PEF i oceny poziomu tlenu azotu w powietrzu wydychanym (FeNO),
6. Wykonanie i interpretacja punktowych testów skórnych, śródskórnych, naskórkowych testów płatkowych w ramach diagnostyki chorób alergicznych,
7. Wykonanie skórno-testu tuberkulinowego w ramach diagnostyki gruźlicy,
8. Uczestniczenie w kwalifikacji pacjenta do immunoterapii alergenowej i wykonanie szczepienia preparatami odczulającymi w chorobach alergicznych,
9. Kwalifikowanie pacjenta i wykonanie szczepienia przeciwko grypie, pneumokokom i COVID-19.
10. Uczestniczenie w aeroloterapii pacjentów w chorobach układu oddechowego,
11. Przygotowanie pacjenta z chorobą przewlekłą układu oddechowego i/lub jego opiekunów do DLT,
12. Prowadzenie edukacji zdrowotnej pacjenta i jego rodziny w zakresie profilaktyki oraz przygotowania do samoopieki, samokontroli w przebiegu chorób układu oddechowego.

Kolejnym istotnym krokiem w rozwoju subdyscypliny, jaką jest pielęgniarstwo alergologiczne było opracowanie i wdrożenie pod auspicjami Sekcji Pielęgniarek Alergologicznych kursu specjalistycznego Opieka nad pacjentem z chorobami układu oddechowego w ramach projektu POWR.07.01.00–00–0004/22 Działania 7.1 Oś priorytetowa VII Wsparcie REACT–EU dla obszaru zdrowia Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Program kursu po raz pierwszy w subdyscyplinie nadał nowych kompetencji pielęgniarkom, w tym prowadzenie porady pielęgniarskiej w obszarze diagnostyki, terapii, działań pielęgnacyjnych, udział w planowaniu i realizacji działań na rzecz prewencji chorób układu oddechowego i powikłań u pacjentów (Tab.1.)

Do kursu załączone zostały również materiały dydaktyczne (Krzych-Falta Edyta, Baczewska Bożena, Czerwińska Pawluk Iwona, Haor Beata. Podręcznik szkoleniowy dla uczestników/uczestniczek kursu specjalistycznego opieka nad pacjentem z chorobami układu oddechowego, ISBN 978–83–67664–16–5) do powszechnego zastosowania, które są opracowaniem merytorycznym treści programowych.

W polskim systemie ochrony zdrowia w opiece podstawowej jak i specjalistycznej opiece zdrowotnej funkcjonuje tzw. model koordynowanej opieki, który ze względu na typ świadczeń zdrowotnych stawia wymagania posiadania na nowo kwalifikacji i kompetencji personelu medycznego. Koordynowana opieka zdrowotna definiowana jest jako „konceptcja świadczeń związanych z diagnozowaniem, leczeniem, opieką, rehabilitacją i promocją zdrowia w wymiarze nakładów, realizacji i organizacji świadczeń oraz zarządzania” [4], w której istotną rolę pełni pielęgniarka – specjalistka. Na szczególną uwagę zasługuje koordynowana opieka podstawowej opieki zdrowotnej w ścieżce pulmonologicznej/alergologicznej (w zakresie diagnostyki i leczenia astmy i przewlekłej obturacyjnej choroby płuc), w której pielęgniarka alergologiczna w pełni wykorzystuje nabywane kompetencje zawodowe. Działania w ramach tej ścieżki koncentrują się na: poradzie kompleksowej, badaniu diagnostycznym (spirometria, spirometria z próbą rozkurczową); konsultacjach specjalistycznych, porad edukacyjnych, konsultacji dietetycznych. Pielęgniarka w ramach współpracy z lekarzem podstawowej opieki zdrowotnej, rozpoznaje warunki i potrzeby zdrowotne u świadczeniobiorcy oraz problemy pielęgnacyjne, planuje i sprawuje kompleksową opiekę pielęgniarską, a także kontynuuje postępowanie terapeutyczne zlecone przez innego świadczeniodawcę, w ramach swoich kompetencji zawodowych, zgodnie z aktualną wiedzą medyczną [4,5]. Kluczową rolę w tym przypadku odgrywa kompleksowa porada, na którą składa się: wywiad, badanie przedmiotowe, analizę wyników badań i stosowanego leczenia, zalecenie niezbędnych konsultacji specja-

listycznych oraz badań diagnostycznych, opracowanie Indywidualnego Planu Opieki Medycznej (wizyt kontrolnych, porad edukacyjnych udzielanych przez pielęgniarki lub lekarzy, badań kontrolnych). W planowanych poradach przez koordynatora/pielęgniarkę należy uwzględnić kluczowe dla koordynowanej opieki moduły/porady: edukacyjną (określenie potrzeb edukacyjnych w obszarze stylu życia, ocena umiejętności radzenia sobie z kontrolą choroby, ocena świadomości zdrowotnej i motywacji, ocena możliwości zaangażowania rodziny/opiekuna, nauka obsługi inhalatora i wykonywania prawidłowych inhalacji, instruktaż, nauka pomiaru parametrów zdrowotnych, instruktaż, omówienie zasad samokontroli i dzienniczka pomiarów, opracowanie planu edukacji, materiały edukacyjne, ustalenie daty kolejnej wizyty) oraz oceny stanu zdrowia (wywiad i badanie fizykalne, ocena samopoczucia i funkcji poznawczych, ocena duszności, ocena tolerancji wysiłkowej, ocena obecności kaszlu i plwociny, ocena przestrzegania zaleceń lekarskich, w tym farmakoterapii, pomiar tętna, ciśnienia tętniczego ocena miarowości, pomiar saturacji, pomiar obwodu ciała oraz masy ciała, w tym określenie BMI, ocena aktualnych, dostępnych wyników badań diagnostycznych, pomiar glikemii, jeśli nie było badania, ocena stanu jamy ustnej, pod kątem m.in. zakażeń grzybiczych) [5,6].

Pielęgniarstwo alergologiczne jutro

W 2021 roku, przedstawiciele Sekcji Pielęgniarstwa Alergologicznego dołączyli do grona ekspertów Krajowej Rady Akredytacyjnej Szkół Pielęgniarek i Położnych, która adekwatnie do podejmowanych działań akredytacyjnych Państwowej Komisji Akredytacyjnej dokonuje oceny jakości nauczania na kierunku pielęgniarstwo i położnictwo studia pierwszego i drugiego stopnia w polskich uczelniach. Przywilej bycia członkiem zespołu eksperckiego sprawił, że Sekcja miała bezpośredni wpływ w dyskusji w obszarze modelowania nowego standardu kształcenia, który wejdzie w życie rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego jeszcze w roku bieżącym. Zgodnie z postulatami Sekcji Pielęgniarstwa Alergologicznego, już za blisko 3 lata absolwenci kierunku pielęgniarstwo naberą nowych efektów uczenia się, cyt. „(C.U15) obliczanie dawek leku, podawania pacjentowi leków różnymi drogami, zgodnie z uprawnieniami zawodowymi pielęgniarki lub pisemnym zleceniem lekarza, oraz produkty leczniczych z zestawów przeciwwstrząsowych ratujących życie, (C.U20) wykonania testów skórnych i prób uczuleniowych, (C.U71) wykonania badania spirometrycznego i dokonywania wstępnej oceny wyniku badania u pacjenta w różnym wieku i stanie zdrowia” [w konsultacjach społecznych].

Te istotne zmiany na poziomie systemowym i lokalnym, niewątpliwie rozwiążą problemy związane z zakresem przypisanym uprawnieniom i kompetencjom na rzecz sprawowanej opieki nad chorym obciążonym chorobami alergicznymi.

Prace nadesłano

24.06.2024

Zaakceptowano do druku 2.07.2024

Konflikt interesów nie występuje. Treści przedstawione w artykule są zgodne z zasadami Deklaracji Helsińskiej, dyrektywami EU oraz ujednoliconymi wymaganiami dla czasopism biomedycznych.

Autor korespondencyjny:
Edyta Krzych-Falta
Zakład Podstaw Pielęgniarstwa,
WUM
Pracownia Badań
Czynnościowych Dróg
Oddechowych Zakładu
Alergologii i Immunologii
Klinicznej,
Uniwersyteckie Centrum Kliniczne
WUM,
ul. Banacha 1a,
02-097 Warszawa
email:
edyta.krzych-falta@wum.edu.pl

Piśmiennictwo: 1. <https://ckppip.edu.pl/wp-content/uploads/2020/10/Specjalizacja-w-dz-piel.-internistycznego.pdf> (dostęp 21.06.2024) 2. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20210000755> (dostęp 21.06.2024) 3. <https://ckppip.edu.pl/wp-content/uploads/2022/11/Program-ks.-Opieka-nad-pacjentem-z-ch.-ukladu-oddechowego-2.pdf> (dostęp 21.06.2024) 4. <https://koordynowana.nfz.gov.pl> (dostęp 21.06.2024) 5. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=W-DU20220001965> (dostęp 21.06.2024) 6. <https://www.nfz.gov.pl/zarzadzenia-prezesa/zarzadzenia-prezesa-nfz/zarzadzenie-nr-1242022dsoz,7571.html> (dostęp 21.06.2024)